

Handläggare: Inger Nilsson
Telefon: 08-508 23 305
Susanne Forss-Gustafsson
Telefon: 08-508 22 064

Till
Hägersten-Liljeholmens
stadsdelsnämnd
2013-04-18

Lokal barnombudsman och handlingsprogram för att stärka barns rättigheter

Yttrande till kommunstyrelsen

Förvaltningens förslag till beslut

Hägersten-Liljeholmens stadsdelsnämnd godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande och översänder det som yttrande till kommunstyrelsen.

Maria Mannerholm
Stadsdelsdirektör

Ingrid Widebäck
Avdelningschef

Yvonne Goldberg
Avdelningschef

Sammanfattning

Miljöpartiet de gröna föreslår i en motion till kommunfullmäktige att en staden ska inrätta en egen barnombudsman med uppdrag att bevaka barnets rättigheter och för att genomföra barnkonventionen i staden. Partiet vill också att staden ska ta fram ett handlingsprogram för hur barnets rättigheter ska stärkas inom staden.

Förvaltningen instämmer med förslagen, men anser att den föreslagna barnombudsmannen istället bör benämnas barnkonventionssamordnare.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts vid avdelningen för social omsorg i samverkan med förskoleavdelningen. Information till de fackliga organisationerna lämnas den 2 april och till rådet för funktionshinderfrågor den 11 april 2013.

Bakgrund

Miljöpartiet de gröna (MP) föreslår i en motion till kommunfullmäktige att staden ska utarbeta ett handlingsprogram för hur barnets rättigheter ska stärkas inom staden. Programmet ska tas fram tillsammans med barn och unga och med den ideella sektorn och ha mål, åtgärder och indikatorer som är kopplade till stadens integrerade ledningssystem (ILS). Partiet föreslår också att staden ska inrätta en lokal barnombudsman med uppdrag att bevaka barnets rättigheter, ansvara för implementering och uppföljning av barnkonventionen samt att genomföra utbildningar i staden. Barnombudsmannen ska organisatoriskt placeras under kommunstyrelsen.

Förslaget har remitterats till bl.a. Hägersten-Liljeholmens stadsdelsnämnd för yttrande.

Motioner med liknande förslag har tidigare lagts av Socialdemokraterna (2001) och Kristdemokraterna (2004). Den första motionen ansågs besvarad år 2004 i samband med att kommunfullmäktige beslöt om handlingsprogram för stadens arbete med barnkonventionen för perioden 2004-2008. I svaret konstaterades att kommunstyrelsen borde ha det övergripandet ansvaret för arbetet med barnkonventionen. Den andra motionen om ett lokalt barnombud ansågs besvarad år 2005 med motiveringen att staden genom olika åtgärder anlagt en helhetssyn för att skärpa och bevaka barn- och ungdomsperspektivet och att det inte behövs en person som bevakar barns och ungas intressen utan en funktion som genomsvårar stadens alla verksamheter.

Arbetet med barnkonventionen i Sverige

Konventionen

FN antog sin konvention för barnets rättigheter år 1989. Av konventionens 54 artiklar handlar 41 om de rättigheter som tillkommer varje enskilt barn. Resten av artiklarna handlar om hur staterna ska arbeta med konventionen. Med barn avses i konventionen varje människa under 18 år.

De fyra artiklar som är vägledande för hur helheten ska tolkas anger att

- alla barn har samma rättigheter och lika värde
- barnets bästa ska komma i främsta rummet vid alla beslut som rör barn
- varje barn har rätt till liv, överlevnad och utveckling
- barnet har rätt att bilda och uttrycka sina åsikter och få dem beaktade i alla frågor som berör barnet.

Sverige ratificerade barnkonventionen år 1990. Tre år senare inrättades den statliga myndigheten Barnombudsmannen (BO), som bevakar hur konventionen efterlevs, driver på genomförandet och uppmärksammar brister i tillämpningen av konventionen. Varje år lämnar BO en rapport till regeringen med analyser och rekommendationer till förbättringar för barn och unga.

Strategi för att stärka barnets rättigheter i Sverige

Regeringen föreslog i en proposition¹ år 2009 en strategi för att stärka barnets rättigheter i Sverige. Strategin innehöll nio principer:

1. All lagstiftning som rör barn ska utformas i överensstämmelse med barnkonventionen.
2. Barnets fysiska och psykiska integritet ska respekteras i alla sammanhang.
3. Barn ska ges förutsättningar att uttrycka sina åsikter i frågor som rör dem.
4. Barn ska få kunskaper om sina rättigheter och vad de innebär i praktiken.
5. Föräldrar ska få kunskap om barnets rättigheter och erbjudas stöd i sitt föräldraskap.
6. Beslutsfattare och relevanta yrkesgrupper ska ha kunskap om barnets rättigheter och omsätta denna kunskap i berörda verksamheter.
7. Aktörer inom olika verksamheter som rör barn ska stärka barnets rättigheter genom samverkan.
8. Aktuell kunskap om barns levnadsvillkor ska ligga till grund för beslut och prioriteringar som rör barn.
9. Beslut och åtgärder som rör barn ska följas upp och utvärderas utifrån ett barnrättsperspektiv.

Avsikten med strategin var att den skulle vara en utgångspunkt för offentliga aktörer på statlig och kommunal nivå för att säkerställa barnets rättigheter i sina verksamheter.

¹ Strategi för att stärka barnets rättigheter i Sverige (prop. 2009/10:232)

Handslaget²

Utifrån strategin träffade regeringen en överenskommelse med Sveriges kommuner och landsting (SKL) om hur arbetet skulle bedrivas under åren 2010-2013. I överenskommelsen, som heter Handslaget, beslöts att det första steget i arbetet skulle bestå i en kartläggning av behov av utbildning och stödinsatser om barnkonventionen. Utifrån kartläggningen skulle SKL ta fram en handlingsplan för hur barnets rättigheter kan stärkas i de verksamheter som bedrivs av kommuner och landsting. Åtgärderna i handlingsplanen skulle sedan genomföras under åren 2011-2013.

Resultatet av kartläggningen, som gjordes inom hälso- och sjukvård, förskola/skola och socialtjänst, sammanfattades av SKL på följande sätt:

”... för att stärka barnets rättigheter behövs strukturer, tydliga beslut och administrativa rutiner, bland annat för att följa upp det arbete man har beslutat om utifrån konventionen inom landsting, regioner och kommuner. För att samordna arbetet behövs funktioner på strategisk nivå, som är kompetenta inom folkrättsområdet och med mandat och resurser att arbeta med lärande och tillämpning.”³

Den handlingsplan⁴ som gjordes utifrån kartläggningen syftar till att skapa en långsiktigt hållbar struktur för utveckling och spridning av kunskap på regional nivå och att utveckla långsiktigt hållbara metoder och arbetssätt för att omsätta strategins principer i praktiken. I genomförandet av handlingsplanen samverkar SKL med bl.a. Barnombudsmannen.

Handlingsplanen består huvudsakligen av insatser som ska öka kunskapen om barnkonventionen och om hur man kan arbeta för att genomföra den på alla nivåer i en organisation. Insatserna och resultatet av dem ska rapporteras till regeringskansliet senast den 30 november 2013.

Stockholms stad har inte deltagit i något av det arbete som bedrivits inom ramen för Handslaget.

² Handslaget – en överenskommelse mellan regeringen och Sveriges kommuner och landsting om att stärka barnets rättigheter (2010-06-23)

³ Utbildningsinsatser och stöd för att stärka barnets rättigheter i kommun, landsting och region (SKL januari 2011)

⁴ Handlingsplan för att stärka implementeringen av FN:s konvention om barnets rättigheter (SKL september 2011)

Arbete med barnkonventionen i Stockholms stad

Stadens senast handlingsprogram för barnkonventionen upphörde år 2009. Därefter har inget samlande dokument funnits, endast hänvisningar till barnkonventionen i t.ex. riktlinjer för arbetet inom olika områden.

Under 2012 genomförde stadens revisorer en granskning av arbetet med barnkonventionen hos socialnämnden, stadsbyggnadsnämnden och Hägersten-Liljeholmens stadsdelsnämnd. I sin rapport⁵ konstaterade revisorerna att

”granskningen visat att det saknas en tydlig struktur för hur arbetet med barnkonventionen och barnets rättigheter ska bedrivas och följas upp i staden. Det finns inget generellt beslut om barnkonventionen och barnets rättigheter och det finns ingen tydlig styrning via stadens budget.” Revisorerna konstaterade också att det inte genomförts någon uppföljning av stadens arbete med barnkonventionen och barnets rättigheter.

Revisorerna rekommenderade kommunstyrelsen att utarbeta ”ett övergripande styrdokument för staden utifrån den nationella strategin som säkerställer att barnets rättigheter genomsyrar samtliga nämnders arbets- och beslutsprocesser. Rutiner bör utarbetas för hur uppföljningen ska se.”

Efter det att revisorerna presenterat sina slutsatser har kommunfullmäktige beslutat att kommunstyrelsen under 2013 ska ”genomföra en kunskapsspridning om barnkonventionen som syftar till att öka barns kunskap om sina rättigheter i enlighet med konventionen”. I stadens budget för 2013 finns också en aktivitet benämnd ”nämnderna och stadens bolag ska beakta barnperspektivet och säkerställa barnets rättigheter i enlighet med FN:s barnkonvention”. Som berört verksamhetsområde anges verksamhet för barn och ungdom.

Förvaltningens synpunkter

Förvaltningen konstaterar att staden kan ha ett behov av att utveckla sitt arbete med barnkonventionen. Förvaltningen menar att staden bör se till att barnkonventionen beaktas såväl i de verksamheter som direkt rör barn som i stadens andra verksamheter, som samhällsplanering och trafik- och miljöfrågor. Ett nytt handlingsprogram kan då vara fördelaktigt att ha.

⁵ Revisionsrapport 4-2012

Förvaltningen anser att staden bör beakta de faktorer som Barnombudsmannen identifierat som nödvändiga för ett framgångsrikt arbete med barnkonventionen på lokal nivå, nämligen:

- Ledningens tydliga stöd och engagemang
- Barnperspektivet ska vara inarbetat i centrala styrdokument
- Utbildning och information
- Arbetet ska utgå från befintliga arbetsprocesser
- Ekonomiska och personella resurser
- Dialog och erfarenhetsöverföring
- Uppföljning och utvärdering⁶

Även FN:s barnrättskommitté har betonat vikten av att berörda yrkesgrupper får utbildning om barnets rättigheter till berörda yrkesgrupper. Kommittén framhåller också vikten av att ha god kunskap om barns levnadsvillkor på lokal, regional och nationell nivå.

Om staden ska kunna utveckla sitt arbete med barnkonventionen enligt de rekommendationer som ges av t.ex. BO och barnrättskommittén kan det vara fördelaktigt att staden inrättar en särskild funktion som ansvarar för arbetet. Visserligen finns i staden både ett revisionskontor och ett antal inspektörer, men de har alla ett mer begränsat uppdrag än vad som behövs när det gäller barnkonventionen med dess bäring på många olika verksamhetsområden. Lämplig bedömning på funktionen, som bör ligga under kommunstyrelsen/stadsledningskontoret, kan vara barnkonventionssamordnare.

Samordnaren, som bör ha hög kompetens om barnkonventionen, ska ansvara för att ha överblick över helheten samt ansvara för uppföljning och för att hålla sig ajour med samhällsutvecklingen och barns villkor. Samordnaren ska ge konkret stöd till förvaltningar och bolag i form av t.ex. utbildningar om barnkonventionen och hur man kan arbeta med den inom olika verksamheter.

Förvaltningens förslag

Förvaltningen instämmer i motionens förslag om att ta fram ett handlingsprogram för barnets rättigheter. Programmet bör vara konkret och kopplas till det

⁶ Att arbeta praktiskt med barnkonventionen. Faktablad från www.barnombudsmannen.se

integrerade ledningssystemet (ILS). Huruvida barn och unga och den ideella sektorn bör medverka i framtagande av programmet tar förvaltningen inte ställning till.

Förvaltningen anser att det vore fördelaktigt med en funktion som är placerad under kommunstyrelsen och har i uppdrag att arbeta med införande och uppföljning av barnkonventionen. Barnombudsman är dock inte en helt lämplig benämning, utan funktionen bör snarare kallas barnkonventionssamordnare. Funktionen ska också ansvara för att genomföra utbildningar för personal och förtroendevalda i staden.

Bilagor

1. Remisshandling